

Prikaz znanstvenih istraživanja o Drugome svjetskom ratu u NR Kini

Rad pruža uvid u tijek, razvitak i povijesnu pozadinu istraživanja o Drugom svjetskom ratu u Narodnoj Republici Kini. Uz prikaz djela kineskih i stranih autora važnih za pristup povijesnoj problematici Drugog svjetskog rata, također se ukazuje i na djela napisana na kineskom i engleskom jeziku s pomoću kojih se može pristupiti proučavanju i drugih značajnih događaja iz kineske povijesti dvadesetog stoljeća. Uz autore i njihova djela, prikazane su relevantne kineske institucije i znanstveni časopisi koji proučavaju Drugi svjetski rat, čiji se popis može pronaći u prilogu.

Ključne riječi: *Narodna Republika Kina, Drugi svjetski rat, historiografski pregled istraživanja, znanstveni časopisi*

Uvod

Mjesto koje Narodna Republika Kina danas zauzima na svjetskoj pozornici kao i utjecaj njezine politike na svjetske događaje već je sam po sebi dovoljan razlog za proučavanje povijesnih događaja i fenomena vezanih uz tu zemlju. Uzme li se u obzir iznimna duljina povijesnog i društvenog kontinuiteta Kine, razloga za znanstveno istraživanje povijesti još je i više. Što se vremena bližem našoj stvarnosti tiče, Kina se u posljednjih stotinu godina uspjela transformirati iz golemog i nefunkcionalnog carstva u modernu svjetsku silu, a od događaja koji su na tu transformaciju snažno utjecali svakako su nezaobilazni oni vezani uz Drugi svjetski rat.

Cilj je ovoga rada na određeni način otključati istraživanje moderne povijesti Kine za hrvatske istraživače povijesti te hrvatskoj znanstvenoj zajednici predstaviti doseg i sadržaj istraživanja koje se o događajima Drugog svjetskog rata odvija u NR Kini. Predstaviti tijek, razvitak i povijesnu pozadinu istraživanja, najznačajnije institucije, časopise, znanstvenike i njihove radove, prikazati posebna područja interesa kineskih istraživača te ukazati na opseg problematike događaja Drugog svjetskog rata u Kini i

doseg utjecaja na političku i društvenu situaciju današnjice glavni su ciljevi ovoga rada. Zbog preklapanja s unutrašnjim promjenama koje je Kina u to vrijeme prolazila, događaji koji su obilježili Drugi svjetski rat u Kini iznimno su složeni, a pristup k njihovom istraživanju otežan je ne toliko zbog jezične barijere, već i zbog postojanja različitih perspektiva na te događaje, a koje se posebno čuvaju u okrilju znanstvenih zajednica Narodne Republike Kine i Republike Kine – Tajvana. Unatoč tome što je glavni predmet ovoga rada u prvome redu prikaz dosega istraživanja unutar Narodne Republike Kine, brojnim referencama na djela istraživača Europe, Sjedinjenih Američkih Država, Australije, Japana, Tajvana i Hong Konga objavljena na engleskom i kineskom jeziku, cilj je hrvatskoj znanstvenoj zajednici istovremeno dodatno približiti povijesnu problematiku Dalekog istoka te pokušati pružiti nešto širu perspektivu.

S obzirom na veličinu zemlje, broj ljudi i interes politike za istraživanje događaja dvadesetog stoljeća, nimalo ne čudi to što se količina objavljenih djela mjeri u tisućama, a znanstvenih radova u desetinama tisuća. Imajući to na umu, u izvedbi ovoga rada kao kriterij za odabir u prvome redu poslužila je referentnost u znanstvenim istraživanjima te društvena i politička važnost koja su djela ostavila za sobom. Veliku pomoć pri odabiru i navigaciji kroz mnoštvo radova bez koje bi ovaj prikaz teško mogao biti sastavljen pružili su profesori *Xu Lan* (徐蓝) i *Liang Zhanjun* (梁占军) sa Odsjeka za povijest međunarodnih odnosa pekinškog Capital Normal sveučilišta (首都师范大学).

Kratak pregled istraživanja o Drugom svjetskom ratu u Kini

Literatura dostupna na kineskom jeziku, u kojoj se mogu pronaći osnovne informacije o istraživačkim dostignuća o razdoblju Drugog svjetskog rata i drugim povijesnim razdobljima, a koje svojim opsegom premašuju sadržaj ovoga rada, uključuje *Istraživanje Drugog svjetskog rata u NR Kini* (2006.), *Trideset godina proučavanja povijesti u NR Kini (1987-2008.)*, (2008.), *Trideset godina proučavanja svjetske povijesti u NR Kini (1987-2008.)* (2008.) te *Pregled istraživanja o povijesti međunarodnih odnosa u NR Kini* (2014.).¹ Što se same povijesne pozadine tiče, povijesnim istraživačima Zapada zainteresiranim za proučavanje kineske povijesti preporuča se početi s pozamašnim pregledom povijesti koje je izašlo u izdanju Sveučilišta u Cambridgeu – *Cambridge History of China*. Za dvadeseto stoljeće važni su svesci XII, XIII, XIV i XV naslovljeni *Republican China (1912-1949 A.D.)*, *Republican China (1912-1949 A.D.)*, *The People's*

1 赵文亮：《二战研究在中国》武汉大学出版社 2006年；张海鹏，王伟光：《中国历史学 30年（1978-2008）》中国社会科学出版社2008年；于沛，周荣耀，王伟光：《中国世界历史学30年》中国社会科学出版社2008年；徐蓝：《中国国际关系史研究述评》世界知识出版社2014年。

Republic: Emergence of Revolutionary China (1949-1965 A.D.) te *The People's Republic: Revolutions Within Chinese Revolution (1966-1982 A.D.)*.²

Od početaka do kraja kulturne revolucije

Znanstveni radovi i analize događaja i ideja koji će se kasnije pokazati ključnim za pokretanje Drugog svjetskog rata, u Kini su se počeli pojavljivati u dvadesetim i tridesetim godinama prošloga stoljeća.³ Dijelom zbog opasnosti sve više militaristički nastrojenog Japana koji je svoju agresivnost 1931. demonstrirao okupacijom kineske pokrajine Mandžurije (满洲国) te mnogo većim dijelom zbog interesa *Chiang Kaishekove* (蒋介石; *Jiang Jieshi*) Nacionalističke stranke (国民党) u potencijalnu srodnost ideja, u to se vrijeme u Kini posebna pažnja pridavala fenomenu europskog i japanskog fašizma.⁴ Od stotina radova koji su se na tu i slične teme tada pojavili valja izdvojiti cjelovita djela autora *Xiao Wenzhea* (萧文哲), *Fašisti i politika* (1929/1933.) i *Politički sistem fašističke Italije* (1935.), zatim *Fu Wutuia* (傅无退), *Japan i fašizam* (1933.), te *Zhu Baiyinga* (祝百英), *Fašistički pokret u svijetu* (1934/1936.), u kojima su načinjeni prikazi podrijetla, organizacijske strukture te glavnih ideoloških odlika tipova fašizma koji su se primarno razvijali u Italiji i Japanu.⁵ Iako se u navedenim djelima autori dotiču fašizma u Njemačkoj, ta je tematika u to vrijeme ipak najznačajnijim dijelom obrađena kroz prijevode radova stranih autora, primjerice Konrada Heidenen i Georgija Dimitrova.⁶ U to je vrijeme po prvi puta u Kini objavljena i Hitlerova *Moja borba*.⁷

U drugoj polovici tridesetih godina dvadesetog stoljeća te burnim ratnim godinama o aktualnim događajima u Kini pisalo se mnogo. *Obrambeni rat Kine od Japana* (中国抗日战争; od 1937. do 1945.), u literaturi Zapada poznat pod nazivom *Drugi kinesko-japanski rat*, koji je nakon svog početka u ljeto 1937. privremeno ujedinio do tada u

2 John K. Fairbank, Denis Twitchett, *Republican China (1912-49 A.D.)*, Cambridge University Press, 1983; John K. Fairbank, Albert Feuerwerker, *Republican China (1912-49 A.D.)*, Cambridge University Press, 1986; Roderick MacFarquhar, John K. Fairbank, *The People's Republic: Emergence of Revolutionary China (1949-65 A.D.)*, Cambridge University Press, 1987; Roderick MacFarquhar, John K. Fairbank, *The People's Republic: Revolutions Within Chinese Revolution (1966-82 A.D.)*, Cambridge University Press, 1992.

3 徐蓝：《中国国际关系史研究述评》世界知识出版社2014年，167.

4 O usponu Japana kao regionalne i svjetske sile te rivalstvu Japana i Kine u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Timothy Brook, Bob T. Wakabayashi, *Opium Regimes: China, Britain and Japan, 1839-1952*, University of California Press, 2000; Joshua A. Fogel, *Late Qing China and Meiji Japan: Political and Cultural Aspects*, EastBridge, 2004; Yan Lu, *Re-understanding Japan: Chinese Perspectives, 1895-1945*, Association for Asian Studies and University of Hawaii Press, 2004; Kaoru Sugihara, *Japan, China, and the Growth of the Asian International Economy, 1850-1949*, Oxford University Press, 2005.

5 萧文哲：《法西斯蒂及其政治》神州国光社1929年和上海神州国光社1933年；萧文哲：《法西斯意大利政治制度》上海商务印书馆1935年；傅无退主编：《日本与法西斯主义》该馆1933年；祝百英：《世界法西斯运动》上海中华书局版1934/1936年。

6 康拉德·海登：《德国民族社会主义工人党史》商务印书馆翻译1935年；季米特洛夫：《论法西斯主义》上海现实书社1938年。

7 阿道夫·希特勒：《我的奋斗》该馆1934年。

građanskom ratu suprotstavljene snage nacionalista i komunista te koji je nakon japanskog napada na *Pearl Harbor* u prosincu 1941. postao važnim dijelom velikog svjetskog sukoba, uvelike je utjecao na pisanje osvrta, analiza i radova znanstvenog karaktera. U tom su vremenskom razdoblju u Kini objavljene ukupno 153 knjige o događajima Drugog svjetskog rata, odnosno 88 djela kineskih autora i 65 prijevoda stranih autora te više od 800 članaka znanstvenog i preglednog karaktera.⁸ Fokus je dakako bio na japanskim osvajačkim ambicijama o kojima je već 1933. izašlo djelo grupe autora pod nazivom *Japanske pripreme za svjetski rat*.⁹ Prve značajnije političke analize kineskih i stranih autora koje su se kritički ponijele prema zbivanjima onoga vremena bile su proizvod uredništva političke aktivistice, revolucionarke i *Sun Yatsenove* (孙中山; *Sun Zhongshan*) supruge, *Song Qingling* (宋庆龄; 1983.–1981.) te književnog kritičara i pisca *Shao Quanlina* (邵荃麟; 1906.–1971.). Radovi okupljeni u zbirka *Predvečerje Drugog svjetskog rata* te *Radovi o Drugom svjetskom ratu*, objavljenim 1938. i 1939., svojim su se najvećim dijelom bavili kako okolnostima japanskog napada na Kinu, tako i utjecajem koji je taj sukob imao na međunarodne odnose te uopće političku situaciju u svijetu.¹⁰ Što se osvrta na stanje u Europi tiče, od posebnog je značaja djelo *Svijet nakon Minhenske konferencije* (1939.) koje se, poput djela objavljenih prijašnjih godina, također uglavnom sastoji od prijevoda eseja stranih autora.¹¹

Zbivanja Drugog svjetskog rata za sobom su ostavila mnoštvo pisanih materijala koji uz ranije navedene analize čine srž znanstvenog i objektivnog početka istraživanja o tom svjetskom sukobu. Tako su se već tijekom trajanja Drugog svjetskog rata i neposredno nakon završetka rata u Kini objavljivale mnoge zbirke civilnih i vojnih izvornih dokumenata i materijala o ratnim događajima. Od spomenutih, najznačajnija izdanja su *Povijesne činjenice Drugog svjetskog rata* (1941–46.), *Vojni referentni materijali Drugog svjetskog rata* (1943–46.) te *Rani objavljeni dokumenti iz Svjetskog antifašističkog rata* (1947.).¹² Osim službenih dokumenata, u to je vrijeme napisano mnoštvo komentara i izvještaja istaknutih novinskih izvjestitelja. U prvome redu, to su pojedinačni izvještaji novinara *Xiao Qiana* (萧乾) i *Liu Simua* (刘思慕) te novinara i kasnijeg diplomata, uz *Henryja Kissingera* zaslužnog za sastavljanje teksta *Šangajskog komuniqueja* iz 1971., *Qiao Guanhuaa* (乔冠华). Njihovi radovi pisani su i objavljivani u ratnim godinama, a 1996., 1990. i 1984. okupljeni i u cjelovitim izdanjima pod nazivima *Pogledi jednog novinara na Drugi svjetski rat*, *Drugi svjetski rat: Povijest i lekcije* te *Od Münchena do*

8 于沛, 周荣耀, 王伟光: 《中国世界历史学30年》中国社会科学出版社2008年, 464.; 赵文亮: 《二战研究在中国》武汉大学出版社2006年, 3.

9 哲人: 《日本多世界战争之准备》南京日本评论社/正中书局民国二十八年1933年.

10 宋庆龄等编: 《第二次世界大战前夜》(新善本)上海战时出版社1938年; 邵荃麟: 《论第二次世界大战》金华充实出版社民国二十八年1939年.

11 世界知识编: 《慕尼黑会议后的世界》生活书店民国二十八年1939年.

12 王德馨等编: 《二次世界大战史料》6卷本: 大时代书局1941–46年; 军训部军学编译处编: 《第二次世界大战军事参考资料》军用图书社1943–46年; 马皓, 智建中编: 《世界反法西斯战争文献初编》东北书店1947年.

*Dunkirka: O stvaranju, razvoju i evoluciji Drugoga europskog rata.*¹³ Osim spomenutih, valja izdvojiti i kompilaciju nacionalne novinske agencije *Povijest Drugog svjetskog rata* iz 1943. godine.¹⁴

Unatoč tome što je trend pisanja i objavljivanja velikog broja radova o događajima prijeratnog i ratnog razdoblja stvorio solidnu bazu za znanstveno istraživanje, taj se trend nije nastavio u poslijeratnim desetljećima. Razlozi tomu u prvome redu leže u obnovljenom sukobu nacionalističkih i komunističkih snaga koji se nakon kapitulacije Japana u kolovozu 1945. proširio Kinom, a potrajao je sve do proglašenja *Narodne Republike Kine* (中华人民共和国) u listopadu i *Qiang Kaishekovog* preseljenja nacionalističkih snaga na Tajvan (台灣) u prosincu 1949. godine.¹⁵ S obzirom na to da je upravo taj sukob u većoj mjeri preuzeo zanimanje inteligencije, rezultat je bio smanjeni broj novih knjiga, prijevoda i znanstvenih članaka o događajima Drugog svjetskog rata.¹⁶ Zbivanja hladnog rata koji je u međuvremenu uz svijet, kroz svjetske krize vezane uz Vijetnam, Koreju, Tajvan te kineski raskol sa Sovjetskim Savezom, počeo obuzimati velikim unutrašnjim društvenim i političkim promjenama pogođenu Kinu, također nisu pogodovala nastavku istraživanja o velikom sukobu.¹⁷ No, na kraju, ipak najznačajniji

- 13 萧乾：《一个中国记者看二战》生活·读书·新知三联书店1996年；刘思慕：《第二次世界大战：历史与教训》国防大学出版社1990年；乔冠华：《从慕尼黑到敦刻而克：关于第二次欧战的形成，发展和演变》世界知识出版社1984年。
- 14 于沛，周荣耀，王伟光：《中国世界历史学30年》中国社会科学出版社2008年，465。
- 15 O završetku građanskog rata u Kini u literaturi objavljenoj na engleskom i kineskom jeziku vidi: Odd A. Westad, *Cold War and Revolution: Soviet-American Rivalry and the Origins of the Chinese Civil War, 1944-46*; Odd A. Westad, *Decisive Encounters: The Chinese Civil War, 1946-50*, Stanford University Press, 2003; Christopher R. Lew, *The Third Chinese Revolutionary Civil War, 1945-49: An Analysis of Communist Strategy and Leadership*, Routledge, 2009; 金冲及：《转折年代：中国的1947年》三联书店2002年；汪朝光：《1945-49：国共政争与中国命运》社会科学文献出版社2010年；蒋永敬，刘维开：《蒋介石与国共和战（1945-49）》山西人民出版社2013年；刘维开，蒋介石的：《1949：从下野到再起》山西人民出版社2013年。
- 16 U razdoblju od 1945. do 1949. godine ukupno su objavljena 174 djela o zbivanjima Drugog svjetskog rata te povezanim temama, od kojih je 105 djela kineskih, a 69 prijevoda stranih autora. Vidi: 于沛，周荣耀，王伟光：《中国世界历史学30年》中国社会科学出版社2008年，465.;
- 17 O Hladnom ratu, SSSR-u, Vijetnamu i Koreji u literaturi objavljenoj na engleskom i kineskom jeziku vidi: Shuguang Zhang, *Mao's Military Romanticism: China and the Korean War, 1950-53*, University Press of Kansas, 1995; Jian Chen, *China's Road to the Korean War*, Columbia University Press; Reissue edition, 1996; Zhai Qiang, *China and the Vietnam Wars, 1950-75*, The University of North Carolina Press, 2000; Jian Chen, *Mao's China and the Cold War*, The University of North Carolina Press, 2001; Brantly Womack, *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*, Cambridge University Press, 2006; Lorenz M. Lüthi, *The Sino-Soviet Split: Cold War in the Communist World*, Princeton University Press, 2008; Chris Tudda, *A Cold War Turning Point: Nixon and China, 1969-72*, Louisiana State University Press, 2012; 崔丕：《美国的冷战战略与巴黎统筹委员会中国委员会（1945-94）》中华书局2005年；牛军：《中华人民共和国对外关系史概论（1949-2000）》北京大学出版社2010年；沈志华、杨奎松：《中国与印度支那战争》香港天地图书有限公司2000年崔丕：《日本对南洋华侨调查资料选编（1925-45）》广东高等教育出版社2011年；徐天新，沈志华：《冷战前期的大国关系：美苏争霸与亚洲大国的外交取向（1945-72）》世界知识出版社2011年；沈志华：《中苏关系史纲（1917-91）》社会科学文献出版社2011年；崔丕：《冷战时期美日关系史研究》中央编译出版社2013年；牛军：《冷战与新中国外交

poticaj privremenom zastoju istraživanja o Drugom svjetskom ratu dala su dva zbira društvenih događaja u Kini, odnosno zbivanja vezana uz niz privrednih reformi poznatih pod nazivom *veliki korak naprijed* (大跃进; od 1958. do 1962.) te unutarpartijski sukob pod nazivom *velika proleterska kulturna revolucija* (无产阶级文化大革命; od 1966. do 1976.).¹⁸ Oba povijesna fenomena imala su golem utjecaj na kinesko društvo te su u velikoj mjeri usporila znanstveni razvoj ne samo povijesnih već i drugih društvenih i prirodnih grana znanosti.¹⁹ Tako je u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošloga stoljeća, izuzev nekoliko istaknutijih istraživačkih radova, važnih publikacija o Drugome svjetskom ratu izrazito malo.²⁰ Izdvojiti se gotovo isključivo može prijevod pregleda vojne povijesti Sovjetskog Saveza u Drugom svjetskom ratu objavljenim pod naslovom *Vojni i politički sažetak Sovjetske vojne akademije o razvoju Velikog sovjetskog domovinskog rata* iz 1956. te pokretanje časopisa *Kina tijekom obrambenog rata* u kojem su objavljivani radovi prema događajima Drugog kinesko-japanskog rata pristupali kroz razne sfere politike, privrede, međunarodnih odnosa, vojnih poslova i kulture.²¹

Otvaranje NR Kine – novi val znanstvenog istraživanja

Uzlet u istraživanju Drugog svjetskog rata u Narodnoj Republici Kini dogodio se nakon smirivanja *kulturne revolucije*, odnosno krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih

- 的缘起 (1949-55)》社会科学文献出版社2013年; 牛军: 《冷战与中国外交决策》九州出版社2013年; 沈志华: 《冷战在亚洲: 朝鲜战争与中国出兵朝鲜》九州出版社2013年; 沈志华: 《毛泽东、斯大林与朝鲜战争》广东人民出版社2013年; 沈志华: 《无奈的选择: 冷战与中苏同盟的命运 (1945-59)》社会科学文献出版社2013年; 杨冬燕, 石斌, 周桂银, 戴超武: 《罗斯托:越南战争的幕后推手》北京大学出版社2014年.
- 18 O Mao Zedongu (毛泽东), velikom koraku naprijed i kulturnoj revoluciji u literaturi objavljenoj na engleskom i kineskom jeziku vidi: Jonathan D. Spence, *Mao Zedong: A Life*, Penguin Books, 2006; Timothy Cheek, *Mao Zedong and China's Revolution: A Brief History with Documents*, Palgrave Macmillan, 2002; Yves Chevrier, *Mao and the Chinese revolution*, Interlink Books, 2004; Roderick MacFarquhar, Michael Schoenhals, *Mao's Last Revolution*, Belknap Press, 2008; Frank Dikötter, *Mao's Great Famine: The History of China's Most Devastating Catastrophe, 1958-62*, Walker & Company, 2011; 谢春涛: 《大跃进狂澜》河南人民出版社1990年; 席宣, 金春明: 《文化大革命简史》中共党史出版社2006年; 罗平汉: 《天堂实验: 人民公社化运动始末》中央党校出版社2006年; 罗平汉: 《„大跃进“的发动》人民出版社2009年; 王年一: 《大动乱的年代: 1949-76年的中国》人民出版社2009年; 高华: 《革命年代》广东人民出版社2010年; 逢先知, 金冲及主编: 《毛泽东传 (1893-1976)》中央文献出版社2010年; 张化, 苏采青: 《回首“文革”: 中国十年“文革”分析与反思》中共党史出版社2014年.
- 19 Više o razvoju znanosti i utjecaju kulturne revolucije na isti vidi u: 童大林, 胡平: 《当代中国的科学技术事业》人民出版社1982年; 杨新年, 陈宏愚等: 《当代中国科技史》知识产权出版社2014年.
- 20 U petnaest godina koje su uslijedile nakon proglašenja Narodne Republike Kine 1949. o Drugom svjetskom ratu su objavljena 193 djela, što je mnogo manje nego u ranijim razdobljima. Posebno iznenaduje vidjeti kako su u desetogodišnjem trajanju Kulturne revolucije u zemlji koja je brojala više od osamsto milijuna ljudi objavljena tek 54 djela o ratnim zbivanjima. Vidi: 于沛, 周荣耀, 王伟光: 《中国世界历史学30年》中国社会科学出版社2008年, 465.
- 21 《苏联伟大卫国战争的军事政治总结及苏联军事学术在战争中的发展》军事学院编印1956年; 《抗战的中国丛刊》上海人民出版社1957-1961年.

godina prošlog stoljeća. Značajan poticaj došao je s Trećim plenumom Komunističke partije Kine održanim u prosincu 1978., na kojem je Partija pod vodstvom *Deng Xiaopinga* (邓小平) objavila politiku otvaranja Kine prema svijetu (改革开放).²² Iako je fokus nove kineske politike u prvome redu bio na privrednom otvaranju Kine, odnosno na usmjeravanju kineske privrede s planske prema tržišnoj te postupnom povezivanju kineskog tržišta sa svjetskim, kulturno otvaranje nije nimalo zaostajalo. Osamdesete godine su društvenoj inteligenciji donijele veću slobodu u istraživanju i objavljivanju, tako da se do sredine osamdesetih u Kini dogodio pravi preporod znanstvenoga rada u gotovo svim granama znanosti.

Što se samog istraživanja o Drugom svjetskom ratu tiče, već nekoliko mjeseci nakon spomenutog plenuma civilne i vojne akademije i sveučilišta osnovali su *Kinesko udruženje za povijest Drugog svjetskog rata* (中国第二次世界大战史研究会 – *Chinese Association for the History of the WWII*) koje se u narednim godinama sastajalo i do nekoliko puta godišnje te uvelike utjecalo na pokretanje novog vala objavljivanja radova.²³ U isto vrijeme, *Wuhansko sveučilište* (*Wuhan Univeristy* – 武汉大学) i šangajsko *Istočno kinesko normalno sveučilište* (*East China Normal University* – 华东师范大学) otvorili su odjele za istraživanje Drugog svjetskog rata, dok je *Pekinsko normalno sveučilište* (北京师范大学; danas *Capital Normal University* – 首都师范大学) osnovalo Odsjek za povijest međunarodnih odnosa dvadesetog stoljeća na kojem se posebna pažnja pridaje proučavanju upravo događaja Drugog svjetskog rata.²⁴ Spomenuta sveučilišta su u osamdesetim godinama započela i s izvođenjem prvih doktorskih programa na tematiku vezanu uz Drugi svjetski rat. Od ostalih institucija koje su se posvetile istraživanju događaja iz vremena Drugog svjetskog rata, a koja su ili osnovana nakon spomenutog plenuma iz 1978., ili su se nakon njega svojim radom počela značajnije isticati, izdvajaju se *Institut za povijest Kineske akademije društvenih znanosti* (中国社会科学院世界历史研究所; Peking) i *Istraživački odjel za vojnu povijest Vojne akademije znanosti* (军事科学院军事历史研究部; Peking) koji su osnovali vlastite istraživačke grupe, te *Narodni memorijal kineskog obrambenog rata protiv Japana* (中国人民抗日战争纪念馆; Peking), *Kineski povijesni muzej* (中国历史博物馆; Peking), *Muzej kineske revolucije* (中国革命博物馆; od 2003. spojen s Kineskim narodnim muzejom u Peking), *Sveučilište u Nanjingu* (南京大学) te *Sveučilište narodne obrane*

22 O Kineskom otvaranju u literaturi objavljenom na engleskom i kineskom jeziku vidi: Roderick MacFarquhar, *The Politics of China: The Eras of Mao and Deng*, Cambridge University Press, 1998; Maurice Meisner, *Mao's China and After: A History of the People's Republic*, Simon and Schuster Trade, 1999; Ezra F. Vogel, *Deng Xiaoping and the Transformation of China*, Belknap Press, 2013.

杨继绳:《邓小平时代》中央编译出版社1998年;王洪模等:《改革开放的历程》河南人民出版社1989年;赵智奎:《改革开放30年思想史》人民出版社2008年;厉以宁,林毅夫,周其仁:《读懂中国改革》,中信出版社2014年;中央文献研究室编:《邓小平传》中央文献出版社2014年.

23 Sve informacije o udruženju mogu se naći na internet adresi <http://www.cihww2.org/> (22-12-2014.); 赵文亮:《二战研究在中国》武汉大学出版社2006年,8-11.

24 徐蓝:《中国国际关系史研究述评》世界知识出版社2014年,169.

(国防大学; Peking) koji su zaslužni za objavljivanje znanstvenih radova, knjiga i časopisa te organizaciju mnogih znanstvenih skupova, razmjenu studenata, istraživača i profesora sa sveučilištima iz Sjedinjenih Američkih Država, Europe, zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza, Kanade, Australije, Japana i dr.²⁵

Općenito o izdanjima o Drugom svjetskom ratu nakon otvaranja NR Kine

U razdoblju od implementacije politike otvorenih vrata do danas u NR Kini objavljeno je preko 1800 knjiga o Drugome svjetskom ratu od kojih oko šezdeset posto otpada na djela domaćih, a ostatak na prijevode stranih autora.²⁶ Domaće publikacije u grubo se mogu podijeliti na kompilacije izvora iz Kine i svijeta o Drugom svjetskom ratu, znanstvene publikacije koje se posebno bave kineskim ratom s Japanom te na one kojima je cilj obraditi Drugi svjetski rat u cjelovitosti.

Od dosad objavljenih kompilacija odabrane arhivske građe, službenih i privatnih dokumenata, memoara, dnevnika i pravne dokumentacije, najznačajnijim smatraju se *Kompilacija dokumenata Drugog svjetskog rata* (1982.) u izdanju *Vojne akademije znanosti*,²⁷ potom izdanje *Povijesni dokumenti o izvorima Drugog svjetskog rata 1937-38.* (1985.) nastalo pod uredništvom profesora *Li Jukanga* (李巨廉) i *Wang Sidea* (王斯德),²⁸ zatim *Odabrani dokumenti Drugog svjetskog rata (1931-45.)* (1986.), u izdanju pekinškog *Narodnog sveučilišta* (人民大学),²⁹ osamnaest svezaka odabranih dokumenata *Centralnog državnog arhiva, Drugog povijesnog arhiva Kine i Jilin provincijske akademije društvenih znanosti* objavljenih pod nazivom *Arhivska kompilacija japanske imperijalističke invazije* (1988.)³⁰ te kompilacija od sedam svezaka, *Japansko-kineski rat* (1997.), objavljena pod uredništvom povjesničara *Zhang Bofenga* (章伯锋) i *Zhuang Jianpinga* (庄建平).³¹ Osim navedenih, u Kini su objavljene slične kompilacije materijala koje pokrivaju tematiku japanske agresije i zločina,³² stajališta i politiku nacionalne

25 U istom vremenskom periodu o tematici vezanoj uz Drugi svjetski rat u Kini je objavljeno preko deset tisuća izvornih i prevedenih članaka, te je održano više od šezdeset znanstvenih konferencija. Od posebnog je značaja Međunarodni odbor za povijest Drugog svjetskog rata (中国第二战史学会加入第二次世界大战史国际委员会) koji su u suradnji sa Slobodnim sveučilištem u Berlinu 2001. godine osnovali profesori pekinškog sveučilišta Capital Normal (首都师范大学); 徐蓝: 《中国国际关系史研究述评》世界知识出版社2014年, 170-171.

26 徐蓝: 《中国国际关系史研究述评》世界知识出版社2014年, 170.

27 《第二次世界大战资料汇编》军事科学院外国军事研究部编译1892年.

28 李巨廉, 王斯德: 《第二次世界大战起源历史文件资料集1937-38年》华东师范大学出版社1985年.

29 《第二次世界大战史资料选集(1931-45)》中国人民大学历史系编印1986年.

30 中央档案馆, 中国第二历史档案馆, 吉林省社科院: 《日本帝国主义侵华档案资料选编》中华书局1988年.

31 章伯锋, 庄建平主编: 《抗日战争》四川大学出版社1997年.

32 中国人民抗日战争纪念馆: 《日军的侵华暴行实录》北京出版社1995年; 辽宁省档案馆编的: 《日本侵华罪行档案新辑》广西师范出版社1999年.

vlade tijekom rata,³³ komunističkog otpora,³⁴ nacionalnog ujedinjenog otpora protiv Japana,³⁵ itd.

Što se istraživanja sukoba Kine i Japana tiče, njemu u prvome redu valja pristupiti preko djela *Sedamdeset godina japanske agresije* (1992.) koje sustavno obrađuje povijest japanskog osvajanja kineskog kopna u razdoblju od japanskog zauzimanja Tajvana tijekom *Prvog kinesko-japanskog rata* (甲午战争; 1894.–1895.), pa sve do završetka Drugog svjetskog rata.³⁶ Osim spomenutog, od velike su važnosti dva različita djela istoga naslova: *Povijest kinesko-japanskog rata*, koja je 1994. i 2001. objavila *Vojna akademija znanosti* pod uredništvom jednog od najvećih stručnjaka za japanske ratne zločine u gradu *Nanjingu* (南京), profesora Sveučilišta u Nanjingu (南京大学), *Zhang Xianwena* (张宪文).³⁷ Od novijih izdanja značajno je djelo vojnih stručnjaka i suvremenika Drugog svjetskog rata, *Guo Ruguija* (郭汝瑰; 1907.–1997.) i *Huang Yuzhanga* (黄玉章), *Zapisi o borbama na fronti Kinesko-japanskog rata* (2005.).³⁸

Nakon otvaranja Kine, prve knjige o Drugom svjetskom ratu kao svjetskom fenomenu proizašle su iz pera istaknutih sveučilišnih profesora. Prvo značajno sveobuhvatno djelo napisano o Drugom svjetskom ratu, *Drugi svjetski rat: veliki antifašistički rat*, sastavio je 1980. profesor Pekinškog sveučilišta (北京大学) *Luo Rongqu* (罗荣渠; 1927.–1996.).³⁹ U potpunjavajući njegov rad, uskoro su se pojavila djela profesora drugih kineskih sveučilišta, od kojih valja izdvojiti *Povijest Drugog svjetskog rata* (1984.), *Povijest Drugog svjetskog rata* (prvo izdanje 1982., ponovljena izdanja 1985., 1995. i 2005.), *Drugi svjetski rat: Tematski pregled* (1990.) i *Enciklopedijski pojmovnik Drugog svjetskog rata* (1994.).⁴⁰ No, unatoč dotadašnjim solidnim prikazima ratnih zbivanja, prva sveobuhvatna zbirka znanstvenih istraživanja o Drugom svjetskom ratu objav-

33 中国第二历史档案馆：《抗日战争正面战场》江苏古籍出版社1987年；中国人民政治协商会议全国委员会文史资料委员会编的丛书：《原国民党将领抗日战争亲历记》中国文史出版社1985-95年。

34 东北地区档案馆：《东北抗日联军史料》中共党史资料出版社1987年；中共北京市委党史研究委员会：《北京地区抗战史料》紫禁城出版社1986/2005年；广东省党史研究会：《琼崖抗日斗争史料选编》1986年；何理：《百团大战史料》人民出版社1984年。

35 重庆市政协文史资料研究委员会：《抗战时期国共合作纪实》重庆出版社1992年。

36 《日本侵华七十年史》中国社会科学出版社1992年；Za više o Tajvanu u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Mark A. Allee, *Law and Local Society in Late Imperial China: northern Taiwan in the nineteenth century*, Stanford University Press, 1994; S. C. M. Paine, *The Sino-Japanese War of 1894-95: Perceptions, Power, and Primacy*, Cambridge University Press, 2003; Jonathan Manthorpe, *Forbidden Nation – A History of Taiwan*, Palgrave Macmillan, 2005; John F. Copper, *Taiwan Nation-State or Province*, Westview Press, 2009; Peter Kien-hong Yu, *The Second Long March: Struggling Against the Chinese Communists Under the Republic of China (Taiwan) Constitution*, Continuum, 2009.

37 军事科学院：《中国抗日战争史》解放军出版社1994年；张宪文：《中国抗日战争史》南京大学出版社2001年。

38 郭汝瑰，黄玉章：《中国抗日战争正面战场作战记》江苏人民出版社2005年。

39 罗荣渠：《第二次世界大战：伟大的反法西斯战争》商务印书馆1980年

40 张继平，胡德坤：《第二次世界大战史》1984年甘肃人民出版社；朱贵生，张椿年：《第二次世界大战史》1982年，1985修订，1995，2005再版；李巨廉，潘人杰：《第二次

ljena je tek u razdoblju od 1995. do 1999. godine. Nastala pod uredništvom stručnjaka Kineske akademije vojnih znanosti u pet svezaka pod nazivom *Povijest Drugog svjetskog rata* problematici velikog svjetskog sukoba nije pristupila samo na razini pregleda ratnih zbivanja, već je širokom događajnom horizontu Drugog svjetskog rata pružila dublju političku, vojnu, privrednu i diplomatsku perspektivu.⁴¹

Od ostalih značajnih cjelovitih djela o Drugom svjetskom ratu vrijedi izdvojiti *Pokopati fašistu* (1996.) profesorice Capital Normal sveučilišta (首都师范大学) *Xu Lan* (徐蓝), zatim djelo *Od Sarajeva do Tokija: Drugi svjetski rat* (1999.) koje je *Xu Lan* uređila s profesorom Sjeveroistočnog normalnog sveučilišta (东北师范大学) *Wu Weijem* (吴伟), djelo povjesničara *Wang Zhidea* (王振德), *Nova povijest Drugog svjetskog rata (1937-45.)* (2006.), u kojemu se na temelju novih domaćih i stranih znanstvenih dostignuća diskutira o najznačajnijim događajima Drugog svjetskog rata u Kini i svijetu te dvije velike kompilacije fotografija iz vremena Drugog svjetskog rata, *Drugi svjetski rat, povijest u slikama* (1995.) i *Fotografije iz Drugog svjetskog rata* (2005.).⁴²

Drugi svjetski rat u Kini – događaji i referentna literatura

Gospodarski rast Kine započeo *Deng Xiaopingovom* politikom otvaranja Kine spram svijeta već je dijelom u osamdesetim, a posebno u devedesetim godinama dvadesetog stoljeća i kasnije omogućio vladi NR Kine osiguranje značajne financijske potpore mnogim institucijama – sveučilištima, akademijama, knjižnicama i muzejima. Rezultat je bio značajan porast mobilnosti studenata i profesora te intelektualne razmjene sa sveučilištima drugih zemalja, porast kvantitativnih i kvalitativnih odrednica znanstvenih projekata, istraživanja, članaka i knjiga⁴³ te općenito rast vrijednosti visokoškolske edukacije u Kini prema međunarodnim kriterijima.⁴⁴

世界战争：专题述评 华东师范大学出版社1990年；李巨廉，金重远：《第二次世界大战百科词典》上海辞书出版社1994年。

41 中国军事科学院：《第二次世界大战史》（5卷）1995-1999年。

42 徐蓝：《埋葬法西斯》华夏出版社广东人民出版社1996年；吴伟，徐蓝：《从萨拉热窝到东京：两次世界大战》中国青年出版社1999年；王振德：《新编第二次世界大战史》社会科学文献出版社2006年。郑志国：《第二次世界大战画史》世界知识出版社1995年；北京五岳文化咨询公司：《第二次世界大战图史》华夏出版社2005年。

43 Iako ih je moguće naći i na mnogim drugim mjestima, službeni statistički i informativni podaci o obrazovanju, sveučilištima, akademskim programima na kineskom i engleskom jeziku te obrazovnim ciljevima svih razina obrazovanja u NR Kini dostupni su na stranicama Ministarstva obrazovanja NR Kine: <http://www.moe.edu.cn/> (22-12-2014.), dok su pregledni statistički podaci dostupni i na stranicama UNESCO-va Instituta za statistiku: <http://www.uis.unesco.org/DataCentre/Pages/countryprofile.aspx?code=CHN®ioncode=40515&SPSLanguage=EN> (22-12-2014.). Sve informacije o stipendijama i razmjenama vezanim za NR Kinu, dostupne su na stranicama Kineskog vijeća za stipendije (China Scholarship Council): <http://en.csc.edu.cn/> (22-12-2014.).

44 Trenutačno se među 500 najboljih svjetskih sveučilišta nalazi oko trideset kineskih. S obzirom na to da investicije u obrazovanje i dalje rastu, očekuje se kako će u narednim godinama ovaj broj biti još i

Što se istraživanja o Drugom svjetskom ratu tiče, kao što je u prethodnom poglavlju rečeno, investicije su uvjetovale porast broja institucija i istraživača te znanstvenih radova i publikacija, a koji su posebno od devedesetih godina na dalje, tematiku tog velikog svjetskog sukoba počeli ispitivati kroz različite povijesno-događajne, djelatne, ali i geografske sfere. Tako iako istraživanja o Drugom kinesko-japanskom ratu još uvijek zauzimaju najveći dio znanstvenog interesa, teško se može reći kako je fokus znanstvenog istraživanja u NR Kini i dalje isključivo na njemu. Kroz praćenje objavljene literature te radova objavljenih u znanstvenim časopisima u posljednjih tridesetak godina jasno se može vidjeti porast u broju istraživača, a tako i u broju znanstvenih radova, koji na temelju referentne arhivske građe potekle iz Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, Francuske, Njemačke, bivših zemalja Sovjetskog Saveza i drugih obrađuju razne događaje Drugog svjetskog rata koji uvelike utječu na dobivanje šire i jasnije perspektive o spomenutim događajima.⁴⁵ Uzevši ovo u obzir, radovi izdani u NR Kini ugrubo se mogu podijeliti na one koji se dotiču Drugog svjetskog rata kao globalnog sukoba te one koji se bave povijesnim fenomenima tog vremena, a uže su vezani uz samu Kinu.

Istraživanje Drugog svjetskog rata u Kini kao dijela globalnog sukoba⁴⁶

Zbližavanje svijeta u godinama koje su obilježile Prvi svjetski rat i želje da se sličan sukob u budućnosti spriječi, u suprotnosti s interesima novih i starih sila, pojavom različitih oblika fašizma i općenito uzleta ideja nacionalizma u mnogim zemljama Europe i Azije, u međuratnom razdoblju uvjetovali su prilagođavanje naravi starih veza među državama i početak stvaranja jedne posve nove mreže međunarodnih odnosa koja se od ranijih oblika iste odlikovala do tada nezamislivom složenošću. Za Kinu, koju je početkom stoljeća zadesio raspad više od dvije tisuće godina starog carstva popraćen opasnošću od političkog raspada zemlje na unutrašnjem te razočaranje povodom zaključenja

veći. O položaju kineskih sveučilišta u svijetu vidi: <http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings-2013/>,

<http://www.topuniversities.com/>, i <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/reputation-ranking> (22-12-2014.).

45 Detaljna lista znanstvenih časopisa, kao i institucija odgovornih za njihovo izdavanje nalazi se na kraju ovoga rada.

46 O Drugom svjetskom ratu u Kini te sukobu Japana i Kine u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi više u: Christiane I. Reinhold, *Studying the Enemy: Japan Hands in Republican China and Their Quest for National Identity*, Routledge, 2001; Gerald Astor, *The Jungle War: Mavericks, Marauders, and Madmen in the China-Burma-India Theater of World War II*, John Wiley & Sons, 2004; Timothy Brook, *Collaboration: Japanese Agents and Local Elites in Wartime China*, Harvard University Press, 2005; Mao-chun Yu, *The Dragon's War: Allied Operations and the Fate of China, 1937-47*, Naval Institute Press, 2006; Leo J. Daugherty, *The Allied Resupply Effort in the China-Burma-India Theater During World War II*, Jefferson, North Carolina: McFarland, 2008; Mark Peattie – Edward Drea – Hans Van De Ven, *The Battle for China: Essays on the Military History of the Sino-Japanese War of 1937-45*, Stanford University Press, 2010; David P. Barrett, Lawrence N. Shyu, *Chinese Collaboration with Japan, 1932-45: The Limits of Accommodation*, Stanford University Press, 2001.

Mirovne konferencije u Versaillesu na vanjskom planu, od neupitne važnosti za daljnji integritet zemlje te uopće politički položaj i opstanak bili su događaji koji su se zbivali na međunarodnoj sceni.⁴⁷ Gledajući kroz prizmu problema koje je Kina imala s Japanom te mnogim drugim svjetskim silama koje su tada još uvijek u koncesijama držale vojno i trgovinski strateški važne pozicije na njezinom teritoriju, kineski istraživači velikom su pažnjom posvetili međunarodnoj politici predratnog razdoblja osvrćući se ne na promjene unutar u pravilu krutih odnosa koje su prema Kini u prvom redu imali Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države, a koji su svoje izvorište imali u predratnoj politici popuštanja Nevillea Chamberlaina spram nacističke Njemačke, zatim u dinamici promjene stava Velike Britanije i SAD-a prema sve više agresivnom Japanu te u predratnoj vanjskoj politici Sovjetskog Saveza koji su u kolovozu 1939. i travnju 1941. kulminirali sporazumima o nenapadanju i neutralnosti sklopljenim s Njemačkom i Japanom. Od djela izdanih na tematiku predratnih međunarodnih odnosa, izdvajaju se *Roosevelt* (1985.), *Povijest međunarodnih odnosa* (1987.), *Globalni put prema Drugom svjetskom ratu* (1989.), *Velika Britanija i Kinesko-japanski rat (1931-41.)* (1991.), *Od koordinirane do nezavisne diplomacije* (1995.), *Istraživanja o politici popuštanja* (1998.), *Novi radovi o dva svjetska rata: Istočna Europa i dva svjetska rata* (2003.) te *Velike promjene 20. stoljeća* (2005.).⁴⁸

Retrospektivno gledajući na simultanu pojavu fašizma u Europi i Aziji u prvim desetljećima dvadesetog stoljeća u smislu povijesno-fenomenološke dodirne točke ta dva tada geografski nezanemarivo udaljena prostora, nimalo ne čudi kako upravo

47 O kraju Qing dinastije (清朝; od 1644. do 1912. g.) kojeg su prvom redu obilježili nastanak Sun Yatse-novog Revolucionarnog saveza (同盟会), Xinhai revolucija (辛亥革命), Pu Yijeva (溥仪) abdikacija i kinesko sudjelovanje u Prvom svjetskom ratu u literaturi objavljenom u kineskom i engleskom jeziku vidi: George T. Yu, Robert A. Scalapino, *Modern China and its Revolutionary Process: Recurrent Challenges to the Traditional Order, 1850-1920*, M. E. Sharpe Inc., 1995; Edward L. Dreyer, *China at War, 1901-49*, Longman Publishing Group, 1996; Marie-Claire Bergere, *Sun Yat Sen*, Stanford University Press, 1998; Bo-wei Lu, *The Revolution of 1911: Turning Point in Modern Chinese History*, Foreign Languages Press, 1991; Eiko Woodhouse, *The Chinese Hsinhai Revolution: G. E. Morrison and Anglo-Japanese Relations, 1897-1920*, Routledge Curzon, 2004; Peter Gue Zarrow, *China in War and Revolution 1895-1949*, Routledge, 2005; Edwin J. Dingle, *China's Revolution, 1911-12: A Historical and Political Record of the Civil War*, Montana: Kessinger Publishing, 2008; 李毓澍: 《中日二十一条交涉》中央研究院近代史研究所1966年; 王芸生: 《六十年来中国与日本》三联书店1980年/2005年; 章开沅, 林增平: 《辛亥革命史》人民出版社1981/2010年; 李新主编: 《中华民国史》中华书局1982年; 彭明: 《五四运动史》人民出版社1998年; 金冲及, 胡绳武: 《辛亥革命史稿》上海人民出版社1991/2011年; 石源华: 《中华民国外交史》上海人民出版社1994年; 朱法源: 《同盟会的革命理论: “民报”个案研究》中央研究院近代史研究所 1995年; 周策纵: 《五四运动》江苏人民出版社1999年; 茅家琦: 《孙中山评传》南京大学出版社2001年; 左舜生: 《辛亥革命史》岳麓书社2011年.

48 邓蜀生《罗斯福》浙江人民出版社1985年; 何春超《国际关系史纲》法律出版社1987年; 陈兼: 《走向全球战争之路》学林出版社1989年; 徐蓝《英国与中日抗日战争(1931-41)》北京师范大学出版社1991年; 武寅《从协调外交到自主外交》中国社会科学出版社1995年; 齐世荣主编论文集《绥靖政策研究》首都师范大学出版社1998年; 康春林: 《世界战争起源新论: 东欧与两次世界大战》社会科学文献出版社2003年; 廖学盛《20世纪的历史巨变》学习出版社2005年.

istraživanja o ideološkom izvorištu, razvitku, karakteristikama, povijesnom značenju i utjecaju koji su različiti oblici fašizma imali na tijek povijesti, također čine vrlo važnu domenu istraživanja kineskih istraživača. Osim onih koja su već navedena u prethodnim poglavljima, najznačajnija djela izdana u posljednja tri desetljeća koja obrađuju odlike japanskog, kineskog te europskog fašizma su *Fašistička ideologija i Drugi svjetski rat* (1988.), *Radovi o fašizmu* (1991.), *Studije o fašističkim režimima* (1995.), *Fašistički pokret i diktatorstvo* (1999.), *Povijest europskog fašizma* (2000.) te *Mussolini i talijanski fašizam* (2004.).⁴⁹

Drugi svjetski rat u tadašnjoj Republici Kini (中华民国; od 1912. do 1949./danas) rasplamsao se u vrijeme kada su tu golemu zemlju već desetljećima potresale složene društvene, privredne i političke krize.⁵⁰ Poprilično složenu situaciju koju su u prvom redu odlikovali već spomenuti slom carstva, uzlet nacionalizma te realna politička razjedinjenost, dodatno je zakomplicirala pojava Komunističke partije Kine (中国共产党).⁵¹ Političko sjedinjenje Kine koje je nakon *Sun Yatsenove* smrti, u razdoblju od 1926. do 1928. proveo novi vođa Nacionalističke stranke, *Chiang Kaishek*, popratio je građanski rat nacionalista i komunista koji će se, uz privremeni prekid zbog rata sa zajedničkim neprijateljem – Japanom, nakon svršetka Drugog svjetskog rata,⁵² nastaviti

- 49 朱庭光：《法西斯主义与第二次世界大战》华夏出版社1988年；朱庭光：《法西斯论》重庆出版社1991年；朱庭光：《法西斯体制研究》上海人民出版社1995年；陈祥超：《法西斯运动和法西斯专政》中国青年出版社1999年；社美：《欧洲法西斯史》上海学林出版社2000年；陈祥超：《墨索里尼和意大利法西斯》中国华侨出版社2004年。
- 50 O počecima Drugog svjetskog rata u Kini u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: You-li Sun, *China and the Origins of the Pacific War, 1931-41*, Palgrave Publishers, 1993; Haruo Tohmatsu, H. P. Willmott, *A Gathering Darkness: The Coming of War to the Far East and the Pacific, 1921-42*, SR Books, 2004.
- 51 O počecima komunizma i prvom dijelu građanskog rata u Kini u literaturi objavljenoj na engleskom i kineskom jeziku vidi: Edgar Snow, *Red Star over China London: Left Book Club, 1937*, 2006; Lucien Bianco, *Origins of the Chinese Revolution: 1915-49*, Stanford University Press, 1971; Marcia R. Ristaino, *China's Art of Revolution: The Mobilization of Discontent, 1927-28*, Duke University Press, 1987; Benjamin Yang, *From Revolution to Politics: Chinese Communists on the Long March*, Westview Press, 1990; Gregor Benton, *Mountain Fires: The Red Army's Three-Year War in South China, 1934-38*, Columbia University Press, 1993; 军事科学院军事历史研究部编：《中国人民解放军战史》军事科学出版社1987年；邵维正：《中国共产党创建史》解放军出版社1991年；中共中央党史研究室第一研究部编：《红军长征史》辽宁人民出版社1996年；刘统整理注释：《亲历长征》中央文献出版社2006年；石川祯浩：《中国共产党成立史》中国社会科学出版社2006年；牛军：《从延安走向世界——中国共产党对外关系的起源》中共党史出版社2008年；杨奎松：《失去的机会：抗战前后国共谈判实录》新星出版社2010年；杨奎松：《„中间地带“的革命：国际大背景下看中共成功之道》山西人民出版社2010年；章百家：《革命建设改革：中国共产党的道路》外文出版社2011年；章百家：《革命建设改革：中国共产党三部曲》外文出版社2012年。
- 52 O kraju Drugog svjetskog rata na Pacifiku i Kini u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: David M. Glantz, *Soviet Operational and Tactical Combat in Manchuria, 1945: August Storm*, Frank Cass, 2003; Thomas D. Lutze, *China's Inevitable Revolution: Rethinking America's Loss to the Communists*, Palgrave Macmillan, 2007; Ronald H. Spector, *In the Ruins of Empire: The Japanese Surrender and the Battle for Postwar Asia*, New York, NY: Random House, 2007; Max Hastings, *Retribution: The Battle for Japan, 1944-45*, Knopf, 2008.

do konačnog poraza nacionalista i uspostave *Narodne Republike Kine* (中华人民共和国) u listopadu 1949. godine.⁵³

Sama zbivanja Drugog svjetskog rata obrađena su kroz raznoliku tematiku. Od knjiga koje se bave početkom sukoba u Kini, posebno se ističe djelo *Incident sedmoga srpnja* (1987.) u kojoj profesor Wuhanskog sveučilišta, *Hu Dekun* (胡德坤) analizira događaje koji su, nakon niza pograničnih incidenata,⁵⁴ kroz konačni sukob japanske i kineske vojske na mostu Marka Pola u Peking 7. i 8. srpnja 1937. te dvije zemlje uveli u osmogodišnji rat.⁵⁵ Nadalje, osim ranije navedenih zbivanja, sukobe, vojne ekspedicije, utjecaje na kulturu i život ljudi, Drugog kinesko-japanskog i Drugog svjetskog rata obrađuju djela *Rukopis o povijesti Drugog kinesko-japanskog rata* (1983.), *Drugi kinesko-japanski rat* (1988.), *Odras povijesti: Strategije i politika Drugog svjetskog rata* (1990.), *Kultura tijekom Drugog kinesko-japanskog rata (1937-45.)* (1992.), *Povijest ekspedicija kineske vojske* (1995.), *Vojna povijest Drugog kinesko-japanskog rata* (1995.), *Ratni šatori i stjecanje pobjede: Pregled odlučujućih bitaka Drugog svjetskog rata* (1995.), *Američka ratna strategija u Europi* (1997.), *Kinesko-japanska velika utrka za Mianmar* (1998.), *Radovi o ratnoj strategiji* (1998.), *Istraživanje o ratnim strategijama japanske vojske*

53 O političkom ujedinjenju Kine putem Qiang Kaishekove vojne i diplomatske sjeverne ekspedicije (北伐), te općenito o nacionalistima u predratnim i ratnim godinama u literaturi na engleskom i kineskom jeziku vidi u: Lloyd E. Eastman, *Seeds of Destruction: Nationalist China in War and Revolution, 1937-49*, Stanford University Press, 1984; Clarence M. Wilbur, *The Nationalist Revolution in China, 1923-28*, Cambridge University Press, 1985; Diana Lary, *Warlord Soldiers: Chinese Common Soldiers, 1911-37*, Cambridge University Press, 1985; Arthur Waldron, *From War to Nationalism: China's Turning Point, 1924-25*, Cambridge University Press, 1995; 曾宪林：《北伐战争史》四川人民出版社1991年；刘永利：《北伐战争史》辽宁大学出版社2003年；刘志强，王德京编著：《中国新民主革命通史》上海人民出版社2001年；王奇生：《国共合作与国民革命》江苏人民出版社2006年；张宪文：《中华民国史》南京大学出版社2006年；杨奎松：《国民党的“联共”与“反共”》社会科学文献出版社2008年；张玉法：《中华民国史稿》联经出版社2009年；陶涵：《蒋介石与现代中国的奋斗》时报文化2010年；王光远：《蒋介石与北伐》中国文史出版社2010年；克罗泽：《蒋介石传》国际文化出版公司2011年；陈春生：《政党论：孙中山政治思想研究》台湾商务印书馆股份有限公司2014年。

54 Godine 1931. Japan je okupirao Mandžuriju na prostoru koje je u veljači 1932. osnovao državu Manzhouguo (满洲国). Tamo je 1934. Japan za cara postavio dva desetljeća ranije u Kini svrgnutog Pu Yija (溥仪). O japanskoj okupaciji Mandžurije i počecima sukoba Kine i Japana u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Louise Young, *Japan's Total Empire: Manchuria and the Culture of Wartime Imperialism*, University of California Press, 1998; Sandra Wilson, *The Manchurian Crisis and Japanese Society, 1931-33*, Routledge, 2002; Shinichi Yamamuro, *Manchuria Under Japanese Dominion*, University of Pennsylvania Press, 2005; Shinichi Yamamuro, Joshua Fogel, *Manchuria under Japanese Domination*, University of Pennsylvania Press, 2006.

55 胡德坤：《七七事变》解放军出版社1987年。； Od ostalih značajnih djela koje govore o počecima japanske invazije u Kinu vidi: 中国社会科学院近代史所：《日本侵华七十年史》中国社会科学出版社1992年；沈予：《日本大陆政策史》社会科学文献出版社2005年；季宇：《段祺瑞传》安徽人民出版社1998年；徐蓝：《英国与中日战争》首都师范大学出版社2010年。

(1998.), *Veličanstveni Dan D: Zapadna bojišnica Drugog svjetskog rata* (2000.) te *Novi radovi o ratu na Pacifiku* (2000).⁵⁶

Kao i za predratno razdoblje, poseban interes kineskih istraživača vezan je za međunarodne odnose tijekom Drugog svjetskog rata. Posebna pažnja pridaje se dinamici promjene odnosa velikih sila spram Kine i Japana tijekom njihova međusobnog sukoba, pri čemu se ističu odnosi i narav istih koje je Kina od početka Drugog kinesko-japanskog rata, a posebno nakon japanskog napada na Pearl Harbor počela razvijati sa stranim silama. Među mnoštvom radova koji se bave međunarodnim položajem Kine, vezama i međusobnim odnosima savezničkih i suprotstavljenih strana te analizama vanjske politike i strateških i političkih interesa kineskih ratnih saveznika izdvajaju se *Velika Britanija i Drugi kinesko-japanski rat (1931-41.)* (1991.), *Nemir u savezništvu: Odnosi sa Sovjetskim Savezom tijekom Drugog kinesko-japanskog rata* (1993.), *Britansko-kineski odnosi tijekom rata na Pacifiku* (1994.), *Kineski međunarodni odnosi tijekom Drugog kinesko-japanskog rata* (1995.), *Rat bez dima baruta: Vanjska politika tijekom Drugog kinesko-japanskog rata* (1995.), *Partneri u vječnoj prepirci: Američka pomoć i američko-kinesko savezništvo tijekom Drugog kinesko-japanskog rata* (1995.), *Suradnja i sukob: kinesko-sovjetski odnosi od 1931. do 1945.* (1996.), *Američko-francuski odnosi tijekom Drugog svjetskog rata* (1997.), *Amerika i Sovjetski Savez od suradnje do hladnog rata* (1998.), *Međunarodni odnosi Sovjetskog Saveza i Kine (1931-45.)* (1999.), *Sovjetski Savez i „pitanje Poljske“ 1936-45.* (2002.), *Američka ratna strategija i Drugi kinesko-japanski rat* (2003.) te *Drugi kinesko-japanski rat i svjetski antifašistički rat* (2005.).⁵⁷

Specifična područja istraživanja sukoba Kine i Japana

Područja istraživanja od posebnog interesa za kineske istraživače vezana su uglavnom uz negativan aspekt japanske okupacije Kine. Uzevši u obzir kako su osmogodišnjem ratu s Japanom prethodila desetljeća prema Kini agresivne japanske gospodarske, diplomatske i teritorijalne ekspanzije, ni malo ne čudi kako u današnjim novim geopolitičkim okolnostima regionalnog rivalstva Japana i Kine, teme iz njihove zajedničke prošlosti imaju snažnu političku konotaciju.

56 O japanskoj i kineskoj perspektivi događaja u Nanjingu u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Iris Chang, *The Rape of Nanking: The Forgotten Holocaust of World War II*, Penguin Putnam, 1998; Bob T. Wakabayashi, *The Nanking Atrocity, 1937-38: Complicating the Picture*, Berghahn Books, 2007; Takashi Yoshida, *The Making of the „Rape of Nanking“: History and Memory in Japan, China, and the United States*, Oxford University Press, 2009.

57 Poseban problem za Kinu predstavlja prezentacija Drugog svjetskog rata i Drugog kinesko-japanskog rata u japanskim školskim udžbenicima. O problemu školskih udžbenika i prezentaciji kinesko-japanskog sukoba govore djela *Kako povijesti reći 'ne': Analiza japanskih povijesnih udžbenika* (2002.), *Razotkrivanje trikova japanskih udžbenika* (2001) i *Kontroverzne istine japanskih udžbenika* (2001) (海鹏, 步平: 《对历史岂容说“不”: 日本历史教科书剖析》社会科学文献出版社2002年; 王志心, 刘琪: 《揭开日本教科书问题的黑幕》世界知识出版社2001年; 苏智良: 《日本历史教科书风波的真相》人民出版社2001年).

Od mnogih događaja koji su dodatno zacrnili sukob Kine i Japana, a koji danas čine veliku kočnicu pri razvijanju diplomatskih odnosa Kine i Japana, prvi na udaru političara, javnosti i povjesničara su zločini koje su u prosincu 1937. i siječnju 1938. japanske snage počinile prilikom okupacije Nanjinga, tadašnjeg glavnog grada Kine.⁵⁸ Zbog velikog nesklada u odnošenju spram događaja u Nanjingu koji se jednim dijelom očituje u ublažavanju ili čak negiranju zločina od strane dijela japanskih političkih elita, a drugim pak u prekomjernom naglašavanju od strane Kine, jasno je kako objektivno povijesno istraživanje o toj problematici nije lako sprovesti.⁵⁹ Ipak, od mnogih do sada objavljenih radova kineskih istraživača istaknuti se mogu *Svjedočanstva preživjelih masakra u Nanjingu* (1994/2000.) i *Od Yalea do Tokija: dokazi o masakru u Nanjingu* (2003.).⁶⁰ Također, od posebne važnosti za uvid u događaje u Nanjingu su prevedeni i uređeni *Dnevnik Azuma Shiroa* (2000.), *Dnevnik Minne Vautrin* (2000.) i *Dnevnik John H. D. Rabea* (1997/2009.) u kojima su imenovani japanski vojnik, američka misionarka i njemački poduzetnik te veliki humanist ostavili svoja viđenja zločina.⁶¹

Drugo značajno područje povijesnog istraživanja koje poput zločina u Nanjingu imaju veliko političko značenje tiče se naseljenog Diaoyu/Senkaku arhipelaga (kin. *Diaoyu*, 钓鱼列岛; jap. *Senkaku*, 尖閣諸島) koji je smješten između Japana, Kine i Tajvana. Te je otoke Japan uz Tajvan stekao još tijekom Prvog kinesko-japanskog rata (甲午战争; od 1894. do 1895.), a isti nakon poraza Japana u Drugom svjetskom ratu

58 朱成山主编：《侵华日军南京大屠杀幸存者证言集》南京大学出版社1994/2000年；章开沅：《从耶鲁到东京：为南京大屠杀取证》广东人民出版社2003年。

59 《东史郎战地日记》世界知识插板上2000年；《魏特琳日记》江苏大民出版社2000年；《拉贝日记》江苏人民出版社1997/2009年。

60 吴天颖：《甲午战前钓鱼列岛归属考》中国社会科学出版社1994年；鞠德源：《日本国窃土源流 – 钓鱼列岛主权辩》首都师范大学出版社2001年。O Diaoyu/Senkaku arhipelagu u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Thomas A. Hollihan, *The Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: How Media Narratives Shape Public Opinion and Challenge the Global Order*, Palgrave Macmillan, 2014; James Manicom, *Bridging Troubled Waters: China, Japan, and Maritime Order in the East China Sea*, Georgetown University Press, 2014.

61 何天义主编：《日军枪刺下的中国劳工》新华出版社1995年；傅波主编：《罪行，罪证，罪责》辽宁民族出版社1995年；居之芬，庄建平主编：《日本掠夺华北强制劳动档案史料集》社会科学文献出版社2003年；陈景彦：《二战期间在日中国劳工问题研究》吉林人民出版社1999/2005年；张国通：《华冈事件》河南人民出版社2002年；刘宝辰，林凤升：《日本掳役中国战俘劳动调查研究》河北大学出版社2002年；中央档案馆：《细菌战与毒气战》中华书局1989年；韩晓，辛培林：《日军731部队罪恶史》黑龙江人民出版社1991年；郭成周，廖应昌编著：《侵华日军细菌战纪实》北京燕山出版社1997年；张海泉：《太阳旗下的毒魔：侵华日军毒气战真相》解放军出版社2003年；步平等：《日本侵华战争时期的化学战》社会科学文献出版社2004年；苏智良：《慰安妇研究》上海书店出版社1999/2000年；苏智良，荣维木：《滔天罪孽：二战时期日军“慰安妇”制度》学林出版社2002年；苏智良：《上海日军慰安妇所实录》上海三联书店出版社2005年。O sličnoj tematici u literaturi objavljenoj na engleskom jeziku vidi: Diana Lary, Stephen R. MacKinnon, *The Scars of War: The Impact of Warfare on Modern China*, University of British Columbia Press, 2001; Joshua H. Howard, *Workers at War: Labor in China's Arsenal, 1937-53*, Stanford University Press, 2004; Jing-Bao Nie, *Japan's Wartime Medical Atrocities: Comparative Inquiries in Science, History, and Ethics*, Routledge, 2010.

nisu prema očekivanjima NR Kine vraćeni Tajvanu, već su ih, nakon dva i pol desetljeća okupacije, Sjedinjene Američke Države 1971/1972. ustupile Japanu. Diaoyu/Senkaku arhipelag tako je do danas ostao predmetom najvećeg pograničnog spora između Kine i Japana. Najznačajnija djela koja analiziraju okolnosti japanskog i američkog zaposjedanja arhipelaga tijekom Prvog kinesko-japanskog, Drugog svjetskog rata i kasnije su *Vlasništvo Diaoyu arhipelaga u predratnim godinama* (1994.) te *Ishodište japanske krađe teritorija – Debata o vlasništvu nad Diaoyu arhipelagom* (2001.).⁶²

Od ostalih danas politički značajnih povijesnih tema kinesko-japanskog sukoba ističu se istraživanja o japanskom iskorištavanju kineske radne snage na prostoru okupirane Kine i Japanu, japanskoj upotrebi kemijskog i biološkog oružja, ženama koje su japanski vojnici držali tijekom okupacije, a o njima se može čitati u djelima *Kineski radnici pod japanskim bajunetama* (1995.), *Zločin, dokaz, krivnja* (1995.), *Arhivska kolekcija o japanskom iskorištavanju radne snage u sjevernoj Kini* (2003.), *Studija o problemu radništva u Kini i Japanu tijekom Drugog svjetskog rata* (1999/2005.), *Hanaoka incident* (2002.), *Studija japanskog izrabljivanja kineskog radništva* (2002.), *Biološko i kemijsko ratovanje* (1989.), *Povijest zločina japanske 731 jedinice* (1991.), *Zapisi o ratovanju biološkim oružjem tijekom japanske agresije* (1997.), *Otrov pod barjakom sunca: Istina o ratovanju kemijskim oružjem* (2003.), *Upotreba kemijskog oružja tijekom japanske agresije* (2004.), *Istraživanje o 'ženama za utjehu'* (1999/2000.), *Gnjusni grijeh – Sustav 'žena za utjehu' japanske vojske u Drugom svjetskom ratu* (2002.) te *Zapisi o 'ženama za utjehu' japanske vojske u Šangaju* (2002.).⁶³

62 Svi podaci o sveučilištima i statistikama mogu se pronaći na službenim stranicama Ministarstva obrazovanja NR Kine. Specifično o broju sveučilišta vidi: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2812/201409/175222.html (22-12-2014.).

63 何天义主编：《日军枪刺下的中国劳工》新华出版社1995年；傅波主编：《罪行，罪证，罪责》辽宁民族出版社1995年；居之芬，庄建平主编：《日本掠夺华北强制劳动档案史料集》社会科学文献出版社2003年；陈景彦：《二战期间在日中国劳工问题研究》吉林人民出版社1999/2005年；张国通：《华冈事件》河南人民出版社2002年；刘宝辰，林凤升：《日本掳役中国战俘劳动调查研究》河北大学出版社2002年；中央档案馆：《细菌战与毒气战》中华书局1989年；韩晓，辛培林：《日军731部队罪恶史》黑龙江人民出版社1991年；郭成周，廖应昌编著：《侵华日军细菌战纪实》北京燕山出版社1997年；张海泉：《太阳旗下的毒魔：侵华日军毒气战真相》解放军出版社2003年；步平等：《日本侵华战争时期的化学战》社会科学文献出版社2004年；苏智良：《慰安妇研究》上海书店出版社1999/2000年；苏智良，荣维木：《滔天罪孽：二战时期日军“慰安妇”制度》学林出版社2002年；苏智良：《上海日军慰安妇所实录》上海三联书店出版社2005年。O sličnoj tematici u literaturi objavljenj na engleskom jeziku vidi: Diana Lary, Stephen R. MacKinnon, *The Scars of War: The Impact of Warfare on Modern China*, University of British Columbia Press, 2001; Joshua H. Howard, *Workers at War: Labor in China's Arsenal, 1937-53*, Stanford University Press, 2004; Jing-Bao Nie, *Japan's Wartime Medical Atrocities: Comparative Inquiries in Science, History, and Ethics*, Routledge, 2010.

Prilog o znanstvenim časopisima u NR Kini

Unatoč usporavanju znanstvenog razvitka u poslijeratnim godinama te godinama kulturne revolucije, od osamdesetih godina nadalje, NR Kina uložila je velike napore u razvoj obrazovanja. Restrukturiranje starih škola, fakulteta i sveučilišta i investiranje u nove dovelo je do toga da se u Kini danas nalazi 2542 fakulteta i sveučilišta, od kojih gotovo svaki ima po nekoliko znanstvenih časopisa.⁶⁴ Iako postoje usko specijalizirani znanstveni časopisi u kojima se objavljuju radovi o Drugom svjetskom ratu te drugim povijesnim temama općenito, zbog velikog broja istraživača, radovi o Drugom svjetskom ratu mogu se pronaći i u mnogim drugim tematski srodnim časopisima. U nastavku je pružen popis značajnih znanstvenih časopisa u kojima se između ostalih redovito objavljuju radovi i o Drugom svjetskom ratu. Popis uključuje naslov časopisa i naziv institucije koja ga izdaje, početnu godinu i mjesto izdanja te ISSN broj, kao i odgovarajući mu domaći CN broj. Radi lakšeg snalaženja i pretrage kako časopisa, tako i institucija, uz imena na kineskom, dodana su i odgovarajuća službena imena na engleskom jeziku. S obzirom na broj visokoškolskih institucija u Kini ovaj popis, iako djeluje pozamašno, predstavlja tek mali dio ukupnog broja znanstvenih časopisa u Kini.

Naslov časopisa na kineskom jeziku	Naslov časopisa na engleskom jeziku	Godina prvog izdanja	Institucija odgovorna za izdavanje	Mjesto izdavanja	ISSN	CN
世界历史	World History	1978.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-011X	11-1046/K
日本学刊	Japanese Studies	1985.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-7874	11-2747/D
抗日战争研究	The Journal of Studies of China's Resistance War Against Japan	1991.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-9575	11-2890/K
史学月刊	Journal of Historical Science	1951.	Henan University Henan History Association (河南大学; 河南省历史学会)	Kaifeng, provincija Henan (河南省开封市)	0583-0214	41-1016/K
近代史研究	Modern Chinese History Studies	1979.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1001-6708	11-1215/K
世界经济与政治	World Economics and Politics	1987.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1006-9550	11-1343/F
国际政治研究	The Study of International Politics	1980.	Peking University (北京大学)	Peking (北京)	1671-4709	11-4782/D

64 Svi podaci o sveučilištima i statistikama mogu se pronaći na službenim stranicama Ministarstva obrazovanja NR Kine. Specifično o broju sveučilišta vidi: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2812/201409/175222.html (22-12-2014.).

Naslov časopisa na kineskom jeziku	Naslov časopisa na engleskom jeziku	Godina prvog izdanja	Institucija odgovorna za izdavanje	Mjesto izdavanja	ISSN	CN
军事历史	Military History	1983.	The Military History Research Department of Academy of Military Sciences PLA China (中国人民解放军军事科学院军事历史研究部)	Peking (北京)	1002-4883	11-1633/E
中共党史研究	Journal of Chinese Communist Party History Studies	1981.	The Chinese Communist Party History Research Office (中共党史研究室)	Peking (北京)	1003-3815	11-1675/D
民国档案	Republican Archives	1985.	The Chinese Second Historical Archives (中国第二历史档案馆)	Nanjing, Jiangsu provincija (江苏省南京市)	1000-4491	32-1012/G2
历史教学问题	Issues in History Teaching	1957.	East China Normal University and Ministry of Education of the People's Republic of China (华东师范大学; 中华人民共和国教育部)	Šangaj (上海)	1006-5636	31-1016/G4
历史教学	Journal of History Teaching	1951.	History Teaching Society (历史教学社)	Tianjin (天津)	0457-6241	12-1010/G4
学术研究	Academic Research	1958.	The Social Science Association of Guangdong Province (广东省社会科学界联合会)	Guangzhou, provincija Guangdong (广东省广州市)	1000-7326	44-1070/C
中国社会科学	Social Sciences in China	1980.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-4921	11-1211/C
青海社会科学	Qinghai Social Sciences	1980.	Qinghai Provincial Academy of Social Sciences (青海省社会科学院)	Xining, provincija Qinghai (青海省西宁市)	1001-2338	63-1001/C
南京社会科学	Social Sciences in Nanjing	1990.	Nanjing Social Science Association, Nanjing Municipal Party School and Nanjing Daily (南京市社会科学界联合会; 中共南京市委党校; 南京日报社)	Nanjing, Jiangsu provincija (江苏省南京市)	1001-8263	32-1302/C
社会科学战线	Social Science Front	1978.	Jilin Provincial Academy of Social Sciences (吉林省社会科学院)	Changchun, provincija Jilin (吉林省社会科学院)	0257-0246	22-1002/C
甘肃社会科学	Gansu Social Sciences	1979.	Gansu Academy of Social Sciences (甘肃社会科学院)	Lanzhou, provincija Gansu (甘肃省兰州市)	1003-3637	62-1093/C

Naslov časopisa na kineskom jeziku	Naslov časopisa na engleskom jeziku	Godina prvog izdanja	Institucija odgovorna za izdavanje	Mjesto izdavanja	ISSN	CN
江苏社会科学	Jiangsu Social Sciences	1980.	Jiangsu Provincial Philosophy and Social Sciences Association (江苏省哲学社会科学界联合会)	Nanjing, Jiangsu provincija (江苏省南京市)	1003-8671	32-1312/C
史学集刊	Collected Papers of History Studies (Social Sciences Edition)	1956.	Jilin University (吉林大学)	Changchun, provincija Jilin (吉林省长春市)	0559-8095	22-1064/K
武汉大学学报	Journal of Wuhan University (Social Sciences Edition)	1930.	Wuhan University (武汉大学)	Wuhan, provincija Hubei (武汉大学)	1671-8836	42-1674/N
首都师范大学学报	Journal of Capital Normal University (Social Sciences Edition)	1973.	Capital Normal University (首都师范大学)	Peking (北京)	1004-9142	11-3188/C
南京大学学报	Journal of Nanjing University (Social Sciences Edition)	1955.	Nanjing University (南京大学)	Nanjing, Jiangsu provincija (江苏省南京市)	1007-7278	32-1084/C
北京大学学报	Journal of Beijing University (Social Sciences Edition)	1955.	Peking University (北京大学)	Peking (北京)	1000-5919	11-1561/C
清华大学学报	Journal of Tsinghua University (Philosophy and Social Sciences)	1986.	Qinghua University (清华大学)	Peking (北京)	1000-0062	11-3596/C
华东师范大学学报	Journal of East China Normal University (Educational Sciences)	1983.	East China Normal University (华东师范大学)	Šangaj (上海)	1000-5560	31-1007/G4
上海师范大学学报	Journal of Shanghai Normal University (Social Sciences Edition)	1958.	Shanghai Normal University (上海师范大学)	Šangaj (上海)	1004-8634	31-1120/C
济南大学学报	Journal of University of Jinan (Social Sciences Edition)	1990.	University of Jinan (济南大学)	Jinan, provincija Shandong (山东省济南市)	1671-3842	37-1377/C
美国研究	American Studies Quarterly	1987.	Chinese Academy of Social Sciences China – US Association (中国社会科学院; 中华美国学会联合)	Peking (北京)	1002-8986	11-1170/C
德国研究	German Studies	1986.	Tongji University (同济大学)	Šangaj (上海)	1005-4871	31-1661/C

Naslov časopisa na kineskom jeziku	Naslov časopisa na engleskom jeziku	Godina prvog izdanja	Institucija odgovorna za izdavanje	Mjesto izdavanja	ISSN	CN
俄罗斯研究	Russian Studies	1982.	East China Normal University (华东师范大学)	Šangaj (上海)	1009-721X	31-1843/D
拉丁美洲研究	Latin American Studies	1979.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-6649	11-1160/C
西亚非洲	West Asia and Africa	1980.	Chinese Academy of Social Sciences (中国社会科学院)	Peking (北京)	1002-7122	11-1150/C
中山大学学报	Journal of Sun Yatsen University	1955.	Sun Yat-sen University (中山大学)	Guangzhou, provincija Guangdong (广东省广州市)	1000-9639	44-1158/C
中国青年政治学院学报	Journal of China Youth University for Political Sciences	1982.	China Youth University of Political Studies (中国青年政治学院)	Peking (北京)	1002-8919	11-2781/C
东北师大学报	Journal of Northeast Normal University	1951.	Northeast Normal University (东北师范大学)	Changchun, provincija Jilin (吉林省长春市)	1001-6201	22-1062/C
东南亚研究	Southeast Asian Studies	1959.	Jinan University (暨南大学)	Guangzhou, provincija Guangdong (广东省广州市)	1008-6099	44-1124/D
四川大学学报	Journal of Sichuan University (Social Sciences Edition)	1959.	Sichuan University (四川大学)	Chengdu, provincija Sichuan (四川省成都)	1006-0766	51-1099/C
苏州大学学报	Journal of Suzhou University (Philosophy & Social Science)	1960.	Soochow University (苏州大学)	Suzhou, provincija Jiangsu (江苏省苏州市)	1001-4403	32-1033/C
复旦学报	Fudan University Journal	1935.	Fudan University (复旦大学)	Šangaj (上海)	0257-0289	31-1142/C
江海学刊	Jianghai Academic Journal	1958.	Jiangsu Provincial Academy of Social Sciences (江苏省社会科学院)	Nanjing, provincija Jiangsu (江苏省南京市)	1000-856X	32-1013/C
北方论丛	The Northern Forum	1959.	Harbin Normal University (哈尔滨师范大学)	Harbin, provincija Heilongjiang (黑龙江省哈尔滨市)	1000-3541	23-1073/C

Naslov časopisa na kineskom jeziku	Naslov časopisa na engleskom jeziku	Godina prvog izdanja	Institucija odgovorna za izdavanje	Mjesto izdavanja	ISSN	CN
哈尔滨学院学报	Journal of Harbin University	1980.	Harbin Normal University (哈尔滨学院)	Harbin, provincija Heilongjiang (黑龙江省哈尔滨市)	1004-5856	23-1485/G4
贵州师范大学学报	Journal of Guizhou Normal University	1960.	Guizhou Normal University (贵州师范大学)	Guiyang, provincija Guizhou (贵州省贵阳市)	1001-733X	52-5005/C
徐州师范大学学报	Journal of Jiangsu Normal University	1975.	Normal University Jiangsu (江苏师范大学)	Suzhou, provincija Jiangsu (江苏省徐州市)	1007-6425	CN32-1467/C
江汉大学学报	Journal of Jianghan University	1983.	Jiangnan University (江汉大学)	Wuhan, provincija Hubei (武汉大学)	1006-639X	42-1059/C

SUMMARY

Review of World War II research in The People's Republic of China

Main aim of this work in a certain way is to unlock the research of modern history of China for Croatian history researchers, and to present to the Croatian scientific community the scope and content of research of World War II events that is currently being conducted in the People's Republic of China. This paper has taken upon itself to provide introduction to course, development and historical background of research conducted in China, present the most important institutions, journals, scientists and their work, to show what the specific areas of interest for Chinese researchers are, and to indicate the extent of the problems of World War II events that occurred in China, along with the impact that these events have on the political and social situation today. Because of the overlap with the domestic changes that were ongoing in China at that time, the events that marked the World War II in China are extremely complex, and researching them could turn out to be difficult not so much because of the language barrier, but more so because of the different perspectives on these events, which are separately kept in the scientific communities of the People's Republic of China and the Republic of China – Taiwan, respectively. However, despite the scope of research within the People's Republic of China being the main subject of this paper, in order to bring closer the historical problems of the Far East to the Croatian scientific community, and provide somewhat broader perspective on them, apart from works written on Chinese mainland, this work contains many references to the works of researchers of Europe, United States, Australia, Japan, Taiwan and Hong Kong, published in English and Chinese language.

Keywords: People's Republic of China, World War II, research, history of research, scholarly periodicals